

PR materiály pro variabilní využití při přípravě materiálů pro fundraising ze závěti

NETT, o.s. – nezávislý think tank pro občanskou společnost, www.nett.aid.cz

Tento materiál obsahuje celou škálu různorodých krátkých textů, které můžete využít při sestavování vašeho propagačního nebo osvětového materiálu, až se rozhodnete pustit se do získávání dobročinných závěti pro vaši nadaci. Jiné texty jsou spíše informační, nebo pro zajímavost, abyste měli při vašich jednáních o možnostech odkazů jak argumenty, tak příklady a konverzační témata.

Soubor také obsahuje příklady variant konkrétních formulací, které mohou vaši potenciální dárci ze závěti použít přímo ve své poslední vůli.

Text je za závěr doplněn doporučeními Richarda Radcliffa z firmy Smee&Ford, která se odkazům v závětech věnuje ve Velké Británii již 140 let. Jeho cenné zkušenosti by vám také měly pomoci se v tématu fundraisingu ze závěti zorientovat se a hledat si v tomto oboru vlastní styl a autentický přístup.

Obecně je při tvorbě vašich materiálů třeba vzít v úvahu, komu jsou určeny. Jinak by měl vypadat materiál určeným lidem, kteří nemají dědice a možná by uvítali možnost odkázat svůj majetek nadaci a moci rozhodnout, jak bude majetek dále využíván. Jinak budete postupovat, pokud se rozhodnete pracovat s vašimi stávajícími hlavními dárci (velké dary/odkazy), jinak bude vypadat materiál s cílem získávat větší množství drobnějších odkazů (vzhledem k populační křivce se zdá, že takových bude přibývat). Jinak by měl vypadat materiál určený ženám, jinak materiál určený mužům. Je z čeho vybírat, je to na vás, s materiály nakládejte libovolně a tvořivě. Jediné, čeho se nám zatím v Čechách příliš nedostává, jsou konkrétní příběhy. Několik kazuistik jsme zařadili do sborníku ke konferenci o závětech (14.11.2008 v Praze). Jsou poučné, ale pro potřeby stručného prezentačního materiálu ne zcela použitelné. Snad se jich díky vaší práci brzy dočkáme!

Hodně zdaru,

Jan Kroupa a Josef Štoger, NETT

Příklady z domova

„Nadace »Nadání Josefa, Marie a Zdenky Hlávkových« založil Josef Hlávka ve své závěti datované 25. ledna 1904, tedy již po smrti své druhé ženy Zdenky. Jména obou jeho zesnulých manželek také nadace nese. V závěti Hlávka nadaci odkázal veškerý svůj movitý i nemovitý majetek, který měl v tehdejší době hodnotu 4 655 282 korun, 20 haléřů. V přepočtu na dnešní ceny se odhady pohybují mezi půl až dvěma miliardami korun. První velkou ranou pro nadaci byla světová válka a rozpad Rakouska-Uherska, mimo jiné proto, že část její podstaty představovaly vídeňské nemovitosti. Přesto až do roku 1939 dokázala zaopatřit 3,5 tisíce nemajetných studentů. Druhou velkou katastrofou představoval komunistický režim. Nadace sice jako jediná přežila velké rušení těchto institucí v roce 1953, hned vzápětí však byly zestátněny její nemovitosti. Úplnou nápravu nepřinesly ani restituce po roce 1989. Přesto »Nadání« dál finančně podporuje úspěšné vědce i nadané studenty, vypisuje stipendia, uděluje ceny a provozuje vydavatelskou činnost.“ (in: *Josef Hlávka, Největší český mecenáš, Hospodářské noviny, víkend, 25.1. 2008, Jan A. Novák, strana 20*)

„Podstatnou část peněz z prodeje Lucerny věnuje prezident Nadaci Václava a Olgy Havlových, které ve své závěti odkázal také venkovskou chalupu na Hrádečku a vilu ve Střešovicích.“ (in: *Vzácná sbírka, vily, Lucerna, ČTK/Lidové noviny, 14.7.1997, str. 2*)

Rozumím-li tomu dobře, chystáte také nějaké poslední pořízení. Není to trochu předčasné?

Vůbec ne, na Západě, zvláště v Americe, má skoro každý občan, byť i podstatně mladší než já, hotovu závěť. To jen u nás má tato věc podivný přídech jakési přípravy na hrob. Svůj ostatní majetek, tedy vilu ve Střešovicích a chalupu na Hrádečku, bych rovněž odkázal této nadaci, jež by je pak půjčovala různým institucím k různým veřejně prospěšným účelům. (in: *Podnikatelské ambice nemám, rozhovor s Václavem Havlem, Lidové noviny, 20.3. 1996, titulní strana*)

Závěť spisovatele Foglara je platná a dědicem jeho pozůstalosti je nadace nesoucí spisovatelovo jméno. Rozhodl o tom Obvodní soud pro Prahu 3. O dědictví v hodnotě deseti milionů korun se s nadací soudil spisovatelův synovec Petr Foglar... (in: *Foglar podle soudu na závěť viděl, jeho dědictví tak patří nadaci, Jan Wírnitzer, iDnes, zprávy domáci, 5.5.2008*)

Závěť bez podpisu

František Kolowrat zemřel před třemi lety na rakovinu jater. Nemoc postupovala rychle, protože odmítl chemoterapii. Před smrtí však ještě stačil napsat seznam darů, které chce odkázat přátelům a charitativním organizacím. Seznam podepsala „švagrová“ Dominika (matka dvou dětí zůstavitele, která se však za něj nikdy neprovdala – pozn. redakce) i bratr Ernest. Podpis Františka Kolowrata, který byl nutný k tomu, aby byla závěť platná, však na listině chybí.

Nadace Paraple nebo organizace Cancer Foundation, která bojuje proti rakovině, nedostala proto z dvaceti milionů korun, které jim celkem Kolowrat odkázal, ani korunu. A donedávna ani nevěděly o tom, že je umírající šlechtic chtěl pár dní před smrtí podpořit.

„Žádná závěť neexistuje,“ trvá na svém Dominika. A jako právnička ví, že má pravdu. Navíc je pouze správkyňou majetku a nemůže nikoho jen tak podarovat z peněz svých nezletilých dětí.

Přesto jí to mají „urození“ příbuzní za zlé. Kazí prý dobré jméno rodu. „Právník řekl, že kdyby chtěla, mohla by ten bratrův seznam využít jako závěť,“ trvá na svém Ernest. „Náš otec měl za první republiky pověst sociálního kapitalisty. Vždycky hojně přispíval na charitu,“ říká. (in: *Rod Kolowratů válčí o majetek, Zuzana Janečková, Ladislav Verecký, MF Dnes, 12.6.2007*)

... I ti nejchudší cítili nutnost poslední pořízení sepsat. Třeba spisovatel Ladislav Klíma, jenž „vlastnil“ především své filozofické a literární dílo, ale podle přítele Kodíčka byl snad „nejchudším člověkem v republice, každý žebrák má aspoň baťoh, on nemá vůbec nic.“ Přesto Ladislav Klíma, který si za svou nezávislou chudobou hrdě stál (než brát gáži považoval prý „za desetkrát čestnější přijímat dary od malých maecenatů“), sepsal závěti dvě. (in: *Ženské psice aneb Podle závěti poznáš člověka, šv, Lidové noviny, 23.12. 2004, kultura, str. 24*)

„Nejsem přítel pompy hřbitovní“

Velkou péči poslednímu pořízení věnoval přísný kritik F. X. Šalda. Co nejméně obřadů, žádné řečnění ani pomník, a už vůbec ne pojmenování ulic: „Jsem nepřítel vši pompy hřbitovní.“ Podstatnější bylo ovšem jeho přání, aby se nezveřejňovala jeho korespondence („Můj pravý život je uložen v mém díle, jen hlupáci a duševní ubožáci mohou se domnívat, že je v korespondenci.“), varoval před „ženskými psicemi“, které by chtěly ze vztahu k němu později kořistit. Svou vilu v Dobřichovicích odkázal Jedličkovu ústavu a přál si, aby v ní byla ozdravovna či léčebna. Nic z toho nebylo dodrženo - známe Šaldovy ulice, korespondence - i intimní - byla nejednou vydána, vila byla prodána a bydlí se v ní... (in: *Ženské psice aneb Podle závěti poznáš člověka, šv, Lidové noviny, 23.12. 2004, kultura, str. 24*)

Příklady ze zahraničí

Nobel zanechal poslední vůli, v níž se praví:

Můj zbylý majetek nechť je investován do bezpečných dluhopisů. Takto vytvořený fond bude vynášet každoročně úrokový výnos, který nechť je ve formě cen rozdělován osobám, které v předešlém roce nejvíce přispěly k prospěchu lidstva. Roční úrokový výnos bude rozdělován na pět stejných částí: 1) osobě, která učinila nejdůležitější objev na poli fyziky, 2) osobě, která učinila nejdůležitější objev na poli chemie, 3) osobě, která učinila nejdůležitější objev na poli fyziologie či medicíny, 4) osobě, která napsala nejvýznačnější dílo idealistického směru na poli literárním a 5) osobě, která učinila nejvíc pro bratrství mezi národy, pro rušení či omezení armád a organizování mírových konferencí. Ceny za fyziku a chemii bude udělovat Švédská akademie věd, za fyziologii či medicínu Karolínský institut ve Stockholmu a cenu za mír bude udělovat pětičlenný výbor volený Norským parlamentem.

Nobelovy ceny se udělují z výnosů majetku švédského podnikatele, chemika a vynálezce dynamitu, Alfreda Nobela, který po své smrti v roce 1896 zanechal pro nobelovský fond dědictví 30 milionů švédských korun. Výjimkou je "Nobelova" cena za ekonomii, která je udělována z příspěvku, který do Nobelova fondu na paměť Alfreda Nobela v roce 1968 vložila Švédská centrální banka. (in: *Neodkazujte nic státu, pokud se nechcete obracet v hrobě!, Petr Mach, ředitel Centra pro ekonomiku a politiku, zveřejněno na serveru www.virtually.cz.)*

--

Warren Buffet odkázal ve své závěti 37 miliard liber nadaci Billa a Melindy Gatesových se slovy: „Dětem by měl člověk nechat dost, aby mohli dělat cokoli, ale ne dost, aby mohli nedělat nic.“

Ve Velké Británii se v závěti odkazuje kde co. Není to dlouho, co jistý muž odkázal místnímu úřadu citron s následujícím vzkazem: „Ždímalí jste mě celý život, tady máte...“ načež své peníze odkázal místní neziskové organizaci. Zaměstnanec National Westminster Bank zase odkázal svoje varlata svému šéfovi se vzkazem: „To je pro vás, protože vlastní koule nemáte...“ ale to už bychom se od dobročinných odkazů poněkud vzdalovaly.

--

Darování ze závěti v současné odborné literatuře zpravidla najdete pod termínem „planned giving“. Plánované dárcovství je širší pojem, který zahrnuje i darování ze závěti. Definuje se nejčastěji jako „propojení fiskálních (daňových), rodinných a filantropických cílů prostřednictvím finančního nástroje“.

--

Počet lidí, kteří sepisují závěť ve světě:

Francie	5 %
Itálie	6 %
Španělsko	7 %
Belgie	30 %
Holandsko	35 %
Skandinávie	35 %
Kanada	86 %
Velká Británie	87 %
USA	87 %

--

Průměrný odkaz v závěti ve Velké Británii je 22 000 EUR. Průměrný odkaz hotovosti je 4200 EUR, průměrný odkaz při odkázání celého majetku po vypořádání závazků a dluhů je 40 000 EUR. Průměrný majetek člověka, který se rozhodne něco zanechat nadaci nebo neziskové organizaci, je v okamžiku smrti 350 000 EUR.

--

Sedmdesát procent odkazů v závěti zanechají ženy. Padesát procent lidí, kteří v životě pravidelně přispívali na filantropii většími obnosy, mluví o tom, že by bylo dobré na jejich oblíbenou nadaci nebo neziskovou organizaci pamatovat i v závěti, ale jen 1 % z nich tak skutečně učiní.

--

Ve Velké Británii je 8 psů milionářů (v Librách), 3 kočky a 1 papoušek – díky fondům zřízeným odkazem v závěti.

--

Lidé, kteří něco v závěti odkázali na dobročinnost, žijí v průměru o 9 let déle, než lidé, kteří tak neučinili.

Přehled základní údajů z Velké Británie – srovnání let 1991 a 2001

(zdroj: *Smee&Ford – the Legacy People*)

	1991	2001
Počet obyvatel	51,1 milionů	51,8 milionů
Počet úmrtí	564 000	535 000
Zemřelých bez poslední vůle	17 %	13 %
Počet dobročinných závětí	23 000	29 000
Počet dobročinných odkazů	65 913	84 753
Z toho: Peněžních	34 780	42 515
Majetkových	31 133	42 238

Data v České republice nejsou k dispozici.

Dědictví pro stát

Majetek, který nenabyl jiný dědic, propadá státu. To znamená, že majetek lidí, kteří zemřou bez dědiců a bez závěti, propadne státu. V roce 2006 na prodeji majetku lidí zesnulých bez dědiců a bez závěti získal přes 140 milionů korun. Jednalo se o zhruba 2 % všech zemřelých. Majetku, který stát tímto způsobem získá, navíc rok od roku přibývá.

Rok	počet lidí zesnulých bez dědiců	výnos z prodeje jejich majetku (v milionech Kč)
2005	1426	108
2006	2168	140
2007 (první pololetí)	1109	74

(zdroj: Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových)

Průzkumy z Velké Británie ukazují, že přes 90 % lidí, kteří vědí o možnosti odkázat svůj majetek na dobročinné účely, si nepřeje, aby po nich dědil stát.

V Čechách je také možné závětí odkázat majetek nadaci nebo neziskové organizaci a sám tak určit na jaký účel bude majetek využit.

Odúmrť (majetek zděděný státem) vyřizuje rozsáhlý Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. Získaný majetek se buď převede některé státní instituci (někdy obci) nebo se prodá ve veřejné dražbě. Nejvíc zatím stát získal, když byl majetek zemřelé osoby po tři roky trvajícím dědickým řízením oceněn na více než 35,2 milionu korun. Státu připadly rozsáhlé nemovitosti, zemědělské usedlosti i s pozemky a cenné papíry.

Dědictví pro galerie

03.04.2006

Pražské pracoviště Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových (ÚZSVM) přispělo do státního rozpočtu 32 miliony korun. Taková je loňská bilance jedné z agend úřadu -řešení odúmrť. Pokud totiž nemá zemřelý dědice, vypořádává jeho pozůstalost stát. Pražská pobočka ÚZSVM řešila v minulém roce 290 nových případů. V případech, kdy jsou součástí odúmrťi umělecké předměty, předává je ÚZSVM bezúplatným převodem do galerií a muzeí. V loňském roce řešil úřad například pozůstalost Jiřího Kuncce, syna akademického malíře. Národnímu památkovému ústavu v Plzni byl předán nábytek, koberce a soupravy dýmek, Národní galerie převzala obrazy od Mařáka, Šafaříka a Reidela.

Dům po zemřelém majiteli bez dědiců stát prodal

28.02.2008

Dům v Debrně u Kralup nad Vltavou, který pochází pravděpodobně z roku 1790, prodal mělnický odbor Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových za skoro dva a půl milionu korun. Majitelem kulturní památky se stal zájemce, který za ni nabídl nejvyšší sumu. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových získal historickou nemovitost s pozemkem přes devatenáct set metrů čtverečních jako odúmrť. „Podle zákona připadne dědictví, které nenabude žádný dědic, státu,“ vysvětlila mluvčí úřadu Jana Lysá. Součástí prodeje byly i další věci z domu za šestadvacet tisíc korun.

Státu spadla do klína sbírka za miliony

09.07.2008

Stát získal cenné dědictví: Obrazy za 770 tisíc korun, historické zbraně za více než 850 tisíc a kolekci vzácných knih, drahých kovů a minerálů. Dohromady umělecká sbírka za téměř dva miliony korun. V těchto dnech ji přebírá Národní památkový ústav od Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových.

Úřad vzácnou sbírku získal do dočasné správy jako odúmrť, tedy dědictví, jež propadlo státu. O bezděčném donátorovi se pouze ví, že je ženou z Prahy. »Další informace o zůstaviteli nebo detaily z jeho života nevíme, podléhají zákonu o ochraně osobních údajů,« sdělila Jana Rennerová z Úřadu pro zastupování státu.

Majetku první československé jazzové zpěvačky Inky Zemánkové

09.09.2003

Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (ÚZSVM) Územní pracoviště Střední Čechy odbor Odloučené pracoviště Kolín v současné době jedná o dalším způsobu nakládání s majetkem, který dříve patřil Inez Bednaříkové, rozené Koničkové. Nemovitosti - na Kolínsku nabyl ÚZSVM na základě § 462 občanského zákoníku formou tzv. odúmrťe. Jde o případy, kdy dědictví po zemřelém nenabude žádný dědic, ani ze závěti, ani ze zákona a veškerý majetek připadne státu. Jde o jeden ze způsobů, jak stát nabývá majetek. Tyto případy se realizují formou výběrového řízení.

Veřejnosti byla Inez Bednaříková známá pod uměleckým jménem Inka Zemánková. První československá swingová a jazzová zpěvačka zemřela 23. května 2000 ve věku nedožitých 75 let. Její nejznámější písně jsou Ráda zpívám hot (později vlivem politické moci přejmenováno na Ráda zpívám z not), Slunečnice z filmu Hotel Modrá Hvězda režiséra M. Friče, Dívka k rytmu zrozená aj. Manžel, v jehož prospěch sepsala svoji závěť, zemřel o dva týdny dříve.

(zdroj: Ukázky jsou vybrány z archivu Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, <http://www.uzsvm.cz>)

Varianty formulací, které je možné uvést přímo v závěti

Dárci, kteří chtějí využít konkrétních dárcovských fondů, by měli vyjít z podrobnějších materiálů, které jsou zpracované specificky pro Asociaci komunitních nadací. Nejjednodušší formulace mohou znít např. takto:

„Odkazuji komunitní nadaci ABC se sídlem _____, IČO: _____ celý svůj majetek po vypořádání všech závazků a dluhů, aby byl vložen do obecného fondu nadace a využíván v souladu se statutem nadace.“

„Odkazuji komunitní nadaci ABC se sídlem _____, IČO: _____ částku 1 000 000,-Kč (slovy: jedenmiliónkorunčeských), aby byl vložen do obecného fondu nadace a využíván v souladu se statutem nadace.“

Hitparáda tipů pro rok 2008

Richard Radcliffe, Smee&Ford – the Legacy People

(se souhlasem autora upravil a zkrátil Jan Kroupa, NETT, léto 2008)

Jen 5 % Britů odkáže něco v závěti na dobročinné účely. To je žalostně málo. Všechna „tvrdá data“, která se vztahují k závětem, jsou podle mé zkušenosti dosti zrádná, zvláště když se budete pokoušet předvídat budoucí příjmy z odkazů. Všichni víme, že člověk, který odkáže něco v závěti na dobročinnost, v průměru zemře 4,1 roku po sepsání závěti – respektive po její poslední úpravě. Jenže

to v každém konkrétním případě nemusí znamenat vůbec nic. Pojdme se na chvíli oprostít od čísel, kterým všichni tak rádi žonglují, když dojde na dobročinné odkazy ze závěti.

V uplynulých 25 letech jsem vedl téměř 1000 fokusních skupin s potenciálními dárci, klienty, rodinami, zástupci správních rad atd., které se věnovaly tématice dárcovství ze závěti. Předkládané typy formulují na základě poznatků získaných v průběhu těchto rozhovorů.

1- Brožury k odkazům ze závěti

Nikdo o ně nestojí. Lidi, které to skutečně zajímá, potřebují vědět, co mají do závěti napsat a nepotřebují k tomu hromadu načínčané vaty.

Pokud se někdo rozhodne, že něco v závěti odkáže na dobročinné účely, potřebují vědět, co mají podniknout, aby to co nejjednodušším a přitom spolehlivým způsobem udělali. Nepotřebují žádné sáhodlouhé povídání, ódy o daňových výhodách, technické detaily, glosář termínů a vysvětlení, proč je závěť důležitá. Všichni vědí, že poslední vůle je důležitá, akorát se spousta lidí bojí, že když ji sepiše, zemřou. Zní to možná hloupě, ale je to tak: mnoho lidí si myslí, že sepsáním poslední vůle přivolávají smrt.

Nikoho nepotěší, když mu pošlete brožuru o odkazech ze závěti, tak proč se nimi otravovat?

Ušetřený čas můžete věnovat perfektnímu zpracování výročního příběhu, který dá prostor ukázat, čeho jste v minulém roce díky odkazům v závěti dosáhli a jak s nimi hodláte naložit v budoucnu.

Takový propagační materiál můžete všem dárcům a podporovatelům posílat každý rok.

2 – Rozlišujte mezi pohlavími

Všichni víme, že muži jsou na tom s dobročinnými odkazy v závěti bídňě. Většina mužů se příliš obává o budoucí finanční zajištění své ženy nebo partnerky a vysoká pravděpodobnost, že nás naše žena/partnerka přežije, tuto obavu ještě posiluje.

Neobesílejte proto své potenciální kontakty jedním dopisem. Posílejte jeden dopis mužům a jeden ženám.

Muži by měli dostat velmi stručný dopis, ve kterém se zaměříte na efektivitu, transparentnost a kontrolovatelnost poskytnutého odkazu.

Ženy by měly dostat podrobnější, emocionálně laděný dopis, který se zaměří na přínosy, jichž jste dosáhli prostřednictvím předchozích odkazů v závěti. Rozhovory i další průzkumy dárců a potenciálních dárců to opakovaně ukazují naprosto jasně: ženy chtějí krásný příběh se šťastným koncem a teprve v druhém plánu je zajímavá, že existuje konkrétní “způsob”, jak se “sen stane skutečností” – tzn. dobročinný odkaz v závěti; kdežto muži si chtějí nejdřív zkontrolovat, že jejich peníze utrácíte rozumně a teprve až je o tom přesvědčíte, budou se zajímat o příběh člověka, kterému pomohli.

Možná se to někomu bude zdát gendrově nekorektní, ale je to tak.

3 – Řekněte vašim potenciálním dárčům, že není nutné sepsat závěť

Dobrá, tak tohle je trochu riskantní, ale pojďme zapomenout na to, co se pořád říká, že “všichni musí sepsat závěť”. Zkusme místo toho propagovat “Deklaraci přání” nebo “Deklaraci záměru”.

Víme, že jednou z hlavních překážek při získávání odkazů ze závěti je to, že přitom musíte lidi přimět, aby sepsali poslední vůli, nebo aby jim ji někdo sepsal, což je drahé, zabírá to čas, musíte se poradit s právníkem nebo notářem. To je hrozná otrava. Tak přeskočme tu otravnou část a navrhneme našim potenciálním dárčům, ať si sednou, vezmou si tužku a papír a napíší na něj, co by si přáli.

Kdybych to měl říct za sebe, tak bych chtěl pochovat do země, ale ať si to rozhodne moje žena, ta s tím bude mít starosti, dále bych si přál, pokud mi něco zbude a moje žena s tím budou souhlasit, nějaké peníze odkázat mojí oblíbené neziskovce. Na pohřbu nechci žádné kytky, nemám rád moc namíchaných vůní – i když už je neucítím, ať se raději lidi cítí navzájem – a ať raděj přinesou nějaký jiný dárek... Takhle jednoduché to může být. Nic víc. Jistě, bez data, podpisů a svědků to nemá právní účinnost – to už by taky byla závěť. Myslíte si ale, že vaše drahá polovička nebude respektovat vaše přání, když ho jasně a zřetelně formulujete? Pokud si myslíte, že ne, pak byste měli urychleně sepsat poslední vůli...

Myslím, že zvláště pro mladší lidi, je tento přístup prvním krůčkem na cestě ke skutečné závěti nebo k uvažování o ni. V americkém prostředí se tento přístup v posledních letech velmi osvědčuje. Říkají tomu tam „odložený dar“.